Oorlogsherinneringen 40/45 en daarna

Door Marie Maas-Smits

Mijn herinneringen uit de oorlogstijd
40/45

Oorlogsherinneringen neergeschreven door:

Marie (Miet) Maas - Smits

Voorwoord

Miet Maas–Smits
Als dochter van Antoon Smits en Hanneke Verhoeven samen met mijn tweelingzus Annie geboren op 26 april 1919 te Woensel (Eindhoven)
Opgegroeid een gezin van 5 meiden en 4 jongens.
In 1939 getrouwd met Hens Maas, moeder van een zoon Chris, een dochter Jean en oma van Udo mijn kleinzoon.

Ik moest 81 jaar zijn voor dit alles op te schrijven.
Mijn enige kleinzoon Udo moest ik altijd vertellen over de oorlogstijd.
Hij is ook diegene die erop heeft aangedrongen het allemaal eens op te schrijven.
Beetje voor beetje kwam toen alles weer boven en ben ik het van me af gaan schrijven.
Met als resultaat het volgende verhaal.

Miet Maas-Smits
2001

Inhoud

Voorwoord

1. Het begin van de oorlog

2. Onderduikers

3. De bevrijding

4. Na de oorlog

Naschrift

Hoofdstuk 1
Mobilisatie en het begin

In 1939 werd Nederland in verband met de dreiging van Hitler Duitsland gemobiliseerd. Hens mijn verloofde moest in dienst en omdat wij toch al een paar jaar verkering hadden besloten we maar snel te trouwen. Als getrouwd militair kreeg je meer soldij en je kwam vlugger in aanmerking voor een woning.
Op 10 mei 1940 brak de oorlog uit wat ons leven totaal veranderde, het was een trieste tijd waar veel werd gehuild, maar soms toch ook werd gelachen.
De ellende begon al op 11 mei toen Hens zijn stiefmoeder, *zijn eigen moeder was op 49 jarige leeftijd aan baarmoeder kanker gestorven,* vanwege een miskraam naar het ziekenhuis moest. Voor de grap zei ik, toen ze haar op de draagbaar legde en met de ziekenwagen wegbrachten, dat ze mij maar nooit met zo'n draagbaar moesten ophalen, want met mijn lengte zou ik daar nooit op passen. De volgende dag moest ik met een acute blindedarm ontsteking naar het ziekenhuis en lag ik zelf op de draagbaar en met mijn lengte paste ik er toch op.
Zo kon het gebeuren dat, toen na 4 dagen oorlog Nederland capituleerde, Hens die vanuit de Biesbos gevlucht was, zijn vrouw en stiefmoeder in het ziekenhuis moest gaan zoeken. Zijn soldatenpak nog aan maar verder gelukkig gezond en wel, kwam hij ons bezoeken. Zijn stiefmoeder en ik lagen op, dezelfde zaal en we maakten het intussen weer redelijk goed. Voor de zaalzuster was de thuiskomst van Hens en onze vooruitgang reden om een toost uit te brengen.
Na 14 dagen mocht ik het ziekenhuis verlaten en eenmaal thuisgekomen werd de oorlog pas goed zichtbaar. Geallieerde vliegtuigen vlogen met regelmaat over en werden door de Duitsers met lichtkogels beschoten. Deze geallieerde vliegtuigen lieten regelmatig bij ons in de buurt de voor Duitsland bestemde gewone- en brandbommen vallen, "verdwaalde bommen" noemde we die.

Na ons huwelijk raakte ik al snel in verwachting van Chris en zijn we op de Maastrichterstraat in een bovenwoning naast mijn broer Kees en Mia zijn vrouw een zus van Hens, gaan wonen. Die tijd vergeet ik nooit. Van de bezetters mochten we na 9 uur 's avonds "Spertijd" niet buiten komen, toch stonden wij bij mooi weer tijdens de "Spertijd" vaak met Kees, Mia en onze buren gezellig buiten te praten.
Op een van die avonden zag ik van ver een auto met licht aankomen en zei voor de grap, "jongens daar komt een overvalwagen", iedereen lachen natuurlijk. Toen de auto dichterbij was en plotseling de schijnwerpers op ons werden gericht, verging ons het lachen. Het bleek het inderdaad een overvalwagen vol met Duitse soldaten te zijn. Wij stoven uit elkaar en rende achterom, Zelf vluchtte ik met Kees de stal in en sloten we de deur af. Hens probeerde eerst ook nog binnen te komen, toen dat niet lukte rende hij het weiland in.
Terwijl we ons muisje stil hielden liepen de soldaten langs de stal en zochten met zaklampen de hele buurt af. Omdat ik toen 7-8 maanden zwanger was, was Kees erg bang dat mij wat zou gebeuren. Mijn grootste grote angst was, dat ik niet wist wat er buiten gebeurde en waar de andere waren. Opeens hoorde we gegil. Hens kwam uit zijn schuilplaats om te kijken wat gebeurd was, zag dat de buurvrouw met haar slip in de prikkeldraad hing en ging haar helpen.
De soldaten die ook op het gegil waren afgekomen vroegen wat ze tijdens "Spertijd" nog buiten deden. Hens zei dat de buurvrouw aan de prikkeldraad vastzat en hij bezig was haar los te maken. Waarop de soldaten antwoorden "Eine schöne Cavalier sind Sie, papieren bitte". Omdat Hens in zijn overhemd was en daarom geen papieren bij zich had moest hij die binnen gaan halen. Gelukkig is alles goed afgelopen. Toen de soldaten weg waren zijn Kees en ik uit de stal gekomen, gelukkig konden we alles nog navertellen, maar schrikken was het wel.

Inmiddels liep ik op mijn laatste beentjes, de baby kon ieder moment komen. Vanwege de luchtaanvallen moesten we iedere avond in de schuilkelder, ik zei nog als ik daar maar niet begin en ja hoor om half tien ‘s avonds brak mijn vruchtwater, na veel pijn en vliegtuiglawaai werd op 1 september 1941 ’s morgens om half tien Chris geboren. Een tienponder geen kleintje dus.
Een paar maanden later botste ’s nachts een Amerikaans en een Duits vliegtuig boven onze straat tegen elkaar. Toen we ’s morgens uit het raam keken zagen we op het weiland achter ons huis de Amerikaanse piloten liggen, terwijl tegenover ons huis het landingsgestel met nog een Amerikaan terecht was gekomen. De dode Amerikanen bleven 2 dagen liggen dat vond ik heel erg. Na 2 dagen kwamen de Duitsers salueerde voor de dode Amerikanen, legde ze in een gewone houten kist en namen ze mee. Dat ze toch nog respect hadden voor de dode vijand kon ik wel waarderen.
Kort daarna verhuisde we naar de Passart, waar we een grote woning kregen, een hele woning voor ons gezinnetje daar waren we erg gelukkig mee.

Hoofdstuk 2
Onderduikers

In de Passart is Jean geboren maar begon ook de invasie van vreemde mensen.
Dat ik in verwachting was wist ik niet. Ik had al een tijd vreselijke buikpijn daarom ging ik maar eens naar de dokter die constateerde dat ik een vleesboom had en geopereerd moest worden. Na de operatie werd ik verrast met de mededeling dat ik in verwachting was en nog 14 dagen in het ziekenhuis moest blijven.
Hens en ik hartstikke blij natuurlijk, eenmaal thuisgekomen wachtte ons een volgende verrassing.

Mijn schoonvader die in het verzet zat, haalde Joodse kinderen uit Holland en bracht die bij mensen in Brunssum onder. Op een avond kwam hij samen met een Heerlens echtpaar (hier kom ik later nog op terug) vragen of wij een Joods echtpaar in huis konden nemen. Dit echtpaar was de bossen bij Schaesberg in gevlucht , waar ze al wekenlang zonder vaste slaapplaats verbleven. We keken natuurlijk even raar op en hadden zo onze bedenkingen, maar we hadden ook medelijden met deze mensen. Hens was eigenlijk geen type om zo iets te doen, zijn vader was daar flinker in maar eenmaal ja gezegd zette hij zich voor 100 procent in. Het was heus niet gemakkelijk voor Hens, een hele verantwoording, niet ongevaarlijk en er kwam veel op hem af. Zelf zag ik het gevaar niet zo in. Na een eerste kennismaking met het Henny en Sam, zei Henny tegen mij ,,wat ziet u er slecht uit", waarna ik zei ,,ik ben pas drie dagen uit het ziekenhuis en in verwachting". ,,Ik ook" zei ze en ze schrok van die bekentenis, want dat wilde ze nog niet vertellen. Bang als ze waren dat niemand een zwangere Jodin in huis zou nemen. Later vertelde Henny me dat ze zich bij ons meteen veilig en op haar gemak voelde. Henny en Sam hadden nog drie kinderen maar wisten niet waar ze waren. Omdat Sam een Joodse naam was, werd hij door ons Jan genoemd. Van mijn ouders had ik een twee persoon bed gekregen, waar later via het verzet nog een twee persoon bed bij kwam. Dat was nodig ook, want een paar maanden later kwam mijn schoonvader met een veertien jarig joods meisje waar hij geen onderkomen voor had. Zij was ondergedoken geweest bij een slager die zijn vingers niet van haar kon afhouden, en als ze er iets van zou zeggen zou hij haar verraden aan de *SS*. Dat vonden we heel erg en omdat daar een oplossing voor moest komen namen we haar in huis. Hetty Schepp zo heette dat meisje had toch al zoveel meegemaakt. Met haar familie, vader en zoon apart en moeder en dochter apart, waren ze vanuit Vucht met de trein naar Limburg gevlucht.

Hetty's vader en broer zijn in de trein opgepakt en er is nooit meer iets van ze vernomen. Hetty zat van de zenuwen helemaal onder de uitslag en had ook luizen. Een zuster van het Groene Kruis die in het verzet zat kwam haar veertien dagen lang regelmatig verzorgen. Hetty stond ook onder controle van de huisarts, die als hij de zwangere dames bezocht tevens de toestand van Hetty controleerde. Na verloop van tijd was Hetty weer helemaal gezond. Ja het verzet had het allemaal goed georganiseerd.
Henny en ik voelden ons goed tijdens de zwangerschap en we werden aldoor dikker.
Op een dag kwam Pastoor Meens ons zeggen dat er razzia's op komst waren en de Duitsers overal kwamen zoeken naar onderduikers. Om te voorkomen dat de onderduikers bij ons gevonden zouden worden moest Hens ze voor een nacht ergens anders onderbrengen. Met toestemming van de eigenaar dhr. v/d Linden, die ook in het verzet zat, werd er in de kelders van de Palace bioscoop voor een nacht geschuild.
Dat viel allemaal nog niet mee, omdat daar geen WC was nam Henny die vanwege haar zwangerschap veel moest plassen, flessen en een melkkoker mee. Het was oorlog en in zo'n toestand is het nu eenmaal behelpen.
Gelukkig was de razzia voor hun goed afgelopen, anderen waren minder gelukkig, die werden opgepakt, terwijl weer anderen een ander onderduik adres moesten zoeken.
Om die reden kwam mijn schoonvader met drie nieuwe onderduikers. Een joods echtpaar Lex en Jane Zomerplaag en Koos een jongeman uit Rotterdam. Voor Koos had het verzet binnen een paar weken papieren geregeld waardoor hij legaal bij een bakker kon gaan werken.
Het echtpaar Zomerplaag was een heel ander verhaal. Jane ging 's zaterdagsmiddags bij een bekende Kapelaan in Brunssum bridgen, hoe ze aan die Kapelaan kwam weet ik niet. Ze nam dan mijn fiets en fietste daarmee naar Brunssum.

Hens was, omdat in die tijd ’s zaterdags nog gewerkt werd, op zijn werk (Staatsmijn Emma) en ik zag het gevaar, ondanks dat Jane er toch heel Joods uitzag, niet in. Op een zaterdagmiddag kwam Hens eens vroeg van zijn werk en miste hij Jane. Toen ik hem vertelde dat ze met de fiets naar Brunssum was werd hij, omdat Jane iedereen in ons huis in gevaar had gebracht, heel erg kwaad. Hij stapte meteen naar zijn vader en vertelde hem dat hij voor de familie Zomerplaag maar een ander onderduikadres moest zoeken. Jane moest weg, Lex die niet weg wilde, mocht blijven. Jane kwam op een ander onderduikadres terwijl Lex tot het einde van de oorlog bij ons is gebleven.
Lex werd heel erg ziek, na de bevrijding terwijl zijn vijftien jaar jongere Jane al met de Amerikanen aan het flirten was hebben we hem meteen naar het ziekenhuis gebracht. Lex directeur van UFA film zei altijd tegen Hens ,,als ik hier levend uitkom hoef je nooit meer op Staatsmijn Emma te werken”. Waar Hens op antwoordde ,,daar doe ik het allemaal niet voor en ik wil hier helemaal niet weg”. Na de oorlog hebben we nooit meer iets van de familie Zomerplaag gehoord.
Wij woonde op de hoek van de straat en iedereen hield zich rustig, zelfs de buren waar we ondanks dat we nooit bij elkaar over de vloer kwamen vaak achter in de tuin mee stonden te kletsen, merkte niet dat er bij ons vreemde mensen waren. Omdat wij lange gordijnen hadden kon ook niemand bij ons naar binnen kijken. Als ik even weg moest om boodschappen te doen zei ik tegen mijn huisgenoten dat ze heel stil moesten zijn.
Hier kan ik nog een leuk verhaal over vertellen. In die tijd kwam de melkboer nog dagelijks langs de deur om verse melk te schenken. Als ik dan weg moest zette ik voor de melkboer achterom de melkkoker klaar (natuurlijk een ander dan die door Henny gebruik was). Hij kwam dan achterom en schudde de melk dan in de klaar staande melkkoker, het betalen deed ik zoals toen gebruikelijk was eens per week.

Zo kon het gebeuren dat toen onze melkboer Donnie Bronneberg bij het afleveren van de melk nodig moest plassen, zich onbespied voelende open bloot zijn plas in het gootje in de tuin deed, mijn huisgenoten dit alles van achter de raam konden bewonderen. Toen ik terug kwam en ze mij het verhaal vertelde was het natuurlijk lachen. Na de oorlog hebben we Donnie het hele verhaal verteld en kon hij er (gelukkig) ook om lachen.
De zwangerschappen van Henny en mij liepen intussen naar het einde. Toen Henny, die een paar weken verder was dan ik, zo ver was heb ik haar met een taxi naar de vroedvrouwenschool in Heerlen gebracht. De doctoren daar waren al via het verzet van haar komst op de hoogte gebracht. Op 1 mei 1944 beviel Henny van hun vierde kind een zoon die ze Efraïm noemde, maar door ons vanwege deze Joods klinkende naam “Ploes” genoemd werd.
Sam, die zijn zoon ook wel eens wou zien, kon de tijd dat vrouw en zoon thuis zouden komen niet afwachten. Dat ging echter zo maar niet, ik moest nog bevallen en liep nog met mijn buikje rond en dan kon er natuurlijk niet al een baby bij ons in huis huilen. Voor Henny moest een ander onderduik adres gevonden worden, dat werd gevonden de bij familie Roberts in Vaesrade. Moeder en zoon verhuisde naar Vaesrade, terwijl Sam, nadat hij zijn zoon gezien en bewonderd had, bij ons bleef. Kort daarop was ik zover, ik ging naar de vroedvrouwenschool waar na een voorspoedige bevalling op 19 mei 1944 onze dochter “Jean” geboren werd.
Eenmaal thuis gekomen kon ook Henny en Ploes weer terug komen. Hetty hielp ons de baby’s te verzorgen.
Ploes woont inmiddels in Israël, maar voelt zich nog altijd een echte Limburger.
De oorlog werd steeds heftiger we moesten bijna iedere avond de schuilkelder in. Hens ging bijna iedere avond op pad voor het “goede doel”, over wat hij dan deed vertelde hij weinig of niets.

Hij had een door de Duitsers zelf afgegeven “sonderausweis” (met hakenkruis stempels en al), daarmee mocht je dan na “Spertijd” (’s nachts) op straat. Hens moest in het donker de straat op om verzetswerk te doen, ik wist niet wat hij dan deed en ook niet dat het erg gevaarlijk was.

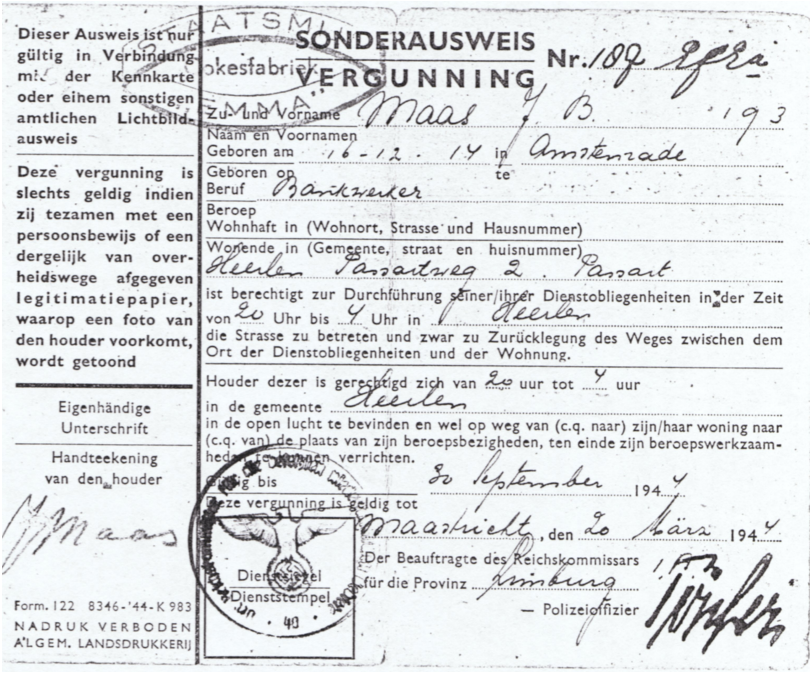

Dieser Ausweis ist nur gültig in Verbindung mit der Kennkarte oder einem sonstigen amtlichen Lichtbildausweis

Deze vergunning is slechts geldig indien zij tezamen met een persoonsbewijs of een dergelijk van overheidswege afgegeven legitimatiepapier, waarop een foto van den houder voorkomt, wordt getoond

Eigenhändige Unterschrift

Handteekening van den houder

Maas

Form. 122 8346-'44-K 983
NADRUK VERBODEN
ALGEM. LANDSDRUKKERIJ

SONDERAUSWEIS
VERGUNNING
Nr. 189 Afra

Zu- und Vorname / Naam en Voornamen: Maas J. B. 193
Geboren am / Geboren op: 16-12-14 in / te: Amsterdade
Beruf / Beroep: Bankwerker
Wohnhaft in (Wohnort, Strasse und Hausnummer) / Wonende in (Gemeente, straat en huisnummer): Heerlen Passartweg 2 Passart

ist berechtigt zur Durchführung seiner/ihrer Dienstobliegenheiten in der Zeit von 20 Uhr bis 4 Uhr in Heerlen die Strasse zu betreten und zwar zu Zurücklegung des Weges zwischen dem Ort der Dienstobliegenheiten und der Wohnung.

Houder dezer is gerechtigd zich van 20 uur tot 4 uur in de gemeente Heerlen in de open lucht te bevinden en wel op weg van (c.q. naar) zijn/haar woning naar (c.q. van) de plaats van zijn beroepsbezigheden, ten einde zijn beroepswerkzaamheden te kunnen verrichten.

Gültig bis / Deze vergunning is geldig tot 30 September 1944

Maastricht, den 20 März 1944

Der Beauftragte des Reichskommissars für die Provinz Limburg
— Polizeioffizier

Dienststempel / Dienststempel

Het sonderausweis van Hens tijdens de oorlog

Voorheen gingen we bij luchtalarm altijd onze eigen kelder in, maar sinds we de baby’s hadden gingen we naar de officiële schuilkelder. Dat was in een oude leermijn van Staatsmijn Emma waarvan de ingang precies tegenover onze voordeur lag. Uit voorzorg lieten we de baby’s onder liggen, als er dan luchtalarm was waren die vlug uit hun bedje gepakt en meegenomen naar de schuilkelder. Op een keer moest er weer eens naar de schuilkelder gevlucht worden, in paniek pakte we de baby’s en rende naar de schuilkelder.

Maar Henny had teveel dekentjes erbij genomen, zonder dat ze het merkte schoof Ploes op de grond en kwam ze zonder hem in de schuilkelder aan. Gelukkig hadden andere mensen, die ook naar de schuilkelder vluchtte Ploes gevonden hem opgepakt en veilig terug bezorgd.
Bij luchtalarm ging de hele buurt naar de schuilkelder en het was dan best druk. In die tijd gingen de Joden ook mee naar de schuilkelder, want de oorlog liep toch ten einde. Tenminste daar zag het naar uit, de Duitsers sloegen massaal op de vlucht. Toch bleven ze gevaarlijk. In Heerlerheide hebben ze tijdens hun terugtocht twee kinderen van doktor Cools, die de Nederlandse vlag boven in de raam wilden uithangen, doodgeschoten.
In die tijd kwam Hens eens van zijn werk en zag hij tot zijn grote schrik dat er een Duitse overvalwagen voor onze deur stond. Met de gedachten dat nu iedereen opgepakt was liep hij langs ons huis door naar mijn ouders die direct om de hoek woonde. Daar vroeg hij aan mijn moeder of ze met het smoesje om wat suiker te lenen eens wilde gaan kijken wat er bij ons gebeurd was. Mijn moeder, die zeker niet bang was uitgevallen, kwam bij ons kijken. Ze trof ons rustig kaartend aan, want kaarten deden we in die tijd erg veel. Er was bij ons niks aan de hand. Zoals we achteraf hoorde waren onze Duitse achterburen, de man was een hoge piet op de Staatsmijnen, hun vlucht aan het voorbereiden. Ze waren achterom hun dure spulletjes in de overvalwagen aan het inladen om deze alvast weg te brengen.
Hens was er toch erg van geschrokken, want het was die laatste weken toch al zo’n wilde boel.
De Duitsers voerden razzia’s uit en namen op hun terugtocht alle mannen die thuis waren en alle fietsen die ze konden vinden mee. De mannen vluchten de velden in, maar voor de onderduikers was er angst en zweet want de Duitsers kwamen bijna overal naar binnen. Hens had met de mannen de vloer opengemaakt waar de mannen zich verstopten.

Gelukkig zijn de Duitsers niet bij ons binnen gekomen, want onder de vloer hield je het niet uit. Lex, die toch al niet goed was, kwam doodziek onder de vloer vandaan, hij liep naar buiten voor over te geven en zo bijna de Duitsers in de armen. Het was iedere dag weer de angst en de schrik, we hoopten met z'n allen dat de oorlog gauw afgelopen zou zijn.

Het onderduikadres waar het zich allemaal afspeelde

Een paar dagen later gingen de Duitsers de brug op de Schelsberg opblazen Om te voorkomen dat de ramen zouden springen moesten we alle ramen opzetten. Onze buurman kwam achterom en riep door het open raam ,,heb je gehoord de Duitsers blazen de brug op". Waarna hij meteen zei ,,oh heb je bezoek", want wij zaten met z'n allen om de tafel. Hij wist niet dat we onderduikers hadden en was na de oorlog dan ook stom verbaasd dat ze niets gemerkt hadden.

Hoofdstuk 3
De bevrijding

Op 18 september 1944 werd Limburg bevrijd, de Amerikanen kwamen met tanks, jeeps en ander oorlogsmateriaal langsgereden. Sam alias Jan kon goed Engels en zat als eerste bovenop een tank, net als iedereen was hij hartstikke blij met de bevrijding.

De bevrijders worden hartelijk onthaald

De Duitsers vluchtten alle kanten uit. Toen op straat een werd doodgeschoten had ik daar ook nog medelijden mee. Het waren allemaal jochies van vijftien en zestien jaar die voor Hitler op het laatst moesten bijspringen.
Voor de onderduikers was de ellende althans in Zuid Limburg voorbij, de rest van Nederland moest nog een half jaar op de bevrijding wachten.

Voor deze Duitse krijsgevangenen is de oorlog voorbij.

Mijn jongste broer Johan lag met de bevrijding al meer dan een jaar met TBC in het sanatorium in Horn. Iedere week ging er afwisselend iemand bij hem op bezoek. De reis er naar toe was een hele onderneming. Eerst met de trein naar Roermond en daarna met het koetsje of te voet, want auto's of bussen reden er tijdens de oorlog niet, naar Horn. Toen de oorlog zich steeds meer in onze omgeving ging afspelen en het Zuiden inmiddels bevrijd was kon er helemaal niet meer naar Johan gegaan worden.
Op een dag kregen we vanuit Horn een telegram met de mededeling dat vanwege de slechte toestand van Johan mijn ouders direct moesten komen. Omdat het telegram 14 dagen onderweg was geweest dachten we allemaal dat Johan intussen gestorven was. Mijn vader wilde proberen om met de fiets via België over de Maas Horn te bereiken en Johan te bezoeken. Dat is hem gelukt, in twee dagen is hij dwars door de oorlogslinies inderdaad tot in Horn gekomen en heeft nog heel even met Johan kunnen praten. Johan vroeg aan mijn vader,, waar is mama" en sliep op 21 jarige leeftijd voor altijd in.

De pastoor van Horn en mijn vader hebben Johan in een zelf getimmerde kist gelegd, op een bolderwagen geladen en tussen de gevechten door, waarbij de kogels hun om de oren vlogen, begraven. Na de oorlog hebben we Johan naar de Passart gehaald waar hij op het kerkhof begraven ligt. Als we met de familie bij elkaar waren vertelde mijn vader altijd over deze voor hem zeer emotionele reis en zei dat hij die reis nooit meer zou vergeten.
Kort na de bevrijding van Zuid Limburg kregen de Eisenmans een woning in Heerlen. Hun grootste verrassing was dat ze hun dochter Ruth in Brunssum konden ophalen, waar ze al die tijd ondergedoken had gezeten. Zo dicht bij en ze wisten het niet, gelukkig maar anders hadden we ze zeker niet binnen kunnen houden. Van hun zonen was op dat moment nog niets vernomen. Na bevrijding van de rest van Nederland werden die gezond en wel teruggevonden. Zij hadden in Afferden Noord Limburg ondergedoken gezeten en werden pas later bevrijd.
Hetty Schepp ging naar mijn schoonouders om de joodse kinderen die daar nog waren les te geven.

Hetty met haar familie in Israël

Lex Zomerplaag hebben we zoals ik al schreef meteen naar het ziekenhuis gebracht. Zelf hadden we Lex zo goed als mogelijk verzorgd, hij kreeg de melk die Hens iedere week van de Staatsmijnen voor de onze kinderen kreeg. Ondergrondse mijnwerkers en mensen die s ‘zondags op de mijn werkten kregen in de oorlog via de Staatsmijnen iedere maand iets extra’s, melk, een klein flesje jenever en blauw geruite handdoeken.
Met die spullen ging mijn vader “de boer op” om dat te ruilen voor eten voor ons en de onderduikers. Mijn vader heeft in de oorlog ook eens een konijn gevangen dat bij ons in de voortuin zat. Hij heeft het beest geslacht en samen met de onderduikers hebben we hem lekker opgegeten. Een buurman van even verderop kwam ons een paar dagen later vertellen dat hij het konijn, dat hij voor Kerstmis aan het vetmesten was, kwijt was. Wij durfden hem toen niet te vertellen dat wij wisten waar het konijn gebleven was, maar hebben wel om die situatie moeten lachen. Na de oorlog hebben we het hem het hele verhaal verteld, gelukkig had hij begrip voor onze situatie.
De Amerikanen die ons bevrijd hadden werden bij ons ingekwartierd. Van de Amerikanen kregen we zo af en toe wat brood, vlees, sigaretten en chocolade. Dat was voor ons een buitenkansje want alles was gerantsoeneerd en op de bonnen was niet veel te krijgen.

BEWIJS VAN UITMUNTEND PATRIOTISME

ten behoeve van H. Maas

wegens zeer bijzondere diensten aan Nederland en de democratie bewezen in den bezettingstijd.

De bevriende mogendheden worden verzocht aan houder dezes steeds doorgang en een vriendelijke ontvangst te verleenen.

NEDERLANDSCHE GEHEIME INLICHTINGENDIENST
DUTCH SECRET INFORMATION SERVICE

Den vaderlant gethrouwe
Blijf ick tot in den doet

Het pasje van Hens na de bevrijding

Later vertrokken de Ami's verder Duitsland in en kwam na harde strijd, langzaam en stukje voor stukje alles in handen van de geallieerden.
Door de geallieerden werden de concentratiekampen bevrijd en de gevangenen waaronder veel Joden konden weer naar huis.
De familieleden van de Eisenmans die het overleefd hadden en uit de kampen terugkerende gingen bij Sam en Henny in Heerlen wonen. Nu hadden hun het huis vol. Maar de meeste familieleden hebben ze nooit meer terug gezien. Wij gingen vaak bij Sam en Henny op bezoek en als je dan zag hoe de mensen die uit de kampen terug kwamen er uit zagen, schrok je toch wel even. Kale hoofden, mager, hun bovenbenen waren nog dunner als onze armen.
Dan hadden wij het er toch nog goed van af gebracht. Later zijn de Eisenmans weer teruggegaan naar Amsterdam waar nog een zoon werd geboren.

Familie Eisenman tijdens wintersportvakantie in1958

Hoofdstuk 4

Na de oorlog

Voor Hens en zijn vader was het allemaal nog niet afgelopen. Hens werd rechercheur bij de opsporingsdienst van het “Militair gezag” te Hoensbroek. Hij moest NSB-ers en anderen die met de Duitsers geheuld hadden opsporen en gevangen zetten in Kasteel Hoensbroek en de Nutschool. De vrouwen werden kaal geschoren, waar Hens toch wel grote moeite mee had.
Veel van deze mensen, ook bekende van Hens, waren voor een sneetje brood bij de NSB gegaan en deden verder geen mens kwaad. Zij moesten boeten terwijl de “dikkoppen” gevlucht waren. Hens heeft dan ook vlug zijn ontslag gevraagd.
Zijn Vader Christian Maas was veel harder, levenservaring hadden van hem een gehard maar rechtvaardig mens gemaakt, waarin het recht zijn loop moet hebben.
Christian heeft de lagere school niet kunnen afmaken, hij moest al op zeer jonge leeftijd de kost gaan verdienen, zijn eerste baantje was inzeper bij een kapper in 's Hertogenbosch.
Eenmaal zelfstandig hield hij het in 's Hertogenbosch voor gezien en trok naar Duitsland, daar was het voor ongeschoolden in de steenkoolmijnen goed geld verdienen.
In Duitsland aangekomen moet hij eerst naar de leerschool voor ondergrondse mijnwerkers, echte mijnarbeid (ondergronds werken) mag pas vanaf 18 jaar.
Christian besteedt zijn tijd echter goed en haalt hier de gemiste schooltijd meer dan in hij ontwikkelt zich tot boven het normale mijnwerkersniveau en gaat bij “Schalken 04” voetballen.
Na vijf Duitse jaren ging hij terug naar Nederland waar hij ondergronds op Staatsmijn Emma ging werken.
Door “Schalken 04” is hij vanwege zijn voetbal kwaliteiten na drie maanden weer naar Duitsland teruggehaald.

In Duitsland trouwt hij met zijn eerste vrouw de Duitse Maria Klug. In 1914 moeten zij vanwege de eerste wereldoorlog terug naar Nederland.
Hij werk ondergronds op Nederlandse en Belgische mijnen en na vele ontberingen wordt hij uiteindelijk Cokesmeester op Cokesfabriek Emma waar in 1954 op 65 jarige leeftijd wordt gepensioneerd.
Landsgrenzen waren voor mijn schoonvader voor het zoeken naar werk geen belemmering.
Zijn harde leerschool en het vroeg op zichzelf aangewezen zijn en zijn gevoel voor rechtvaardigheid brachten hem er toe om in de oorlog van 1940-1945 in het actieve verzet te gaan.
Om zo voor de vele joden en andere vervolgden een veilige plaats te bieden tegen de Duitsers.
Zijn werk bestond uit het verzorgen van duikplaatsen, persoonsbewijzen, bedrijfspassen en sonder-ausweis
De kennis van de Duitse taal, zijn lange verblijf in Duistland en het getrouwd zijn geweest met een Duitse (zijn eerste vrouw), hebben mijn schoonvader zeker hierbij geholpen.
Zo heeft hij in 1942, na drie dagen gevangen gezeten en niet zachtzinnig verhoord te zijn vanwege sabotage, beledigen van Hitler, Musolini en Mussert, zich ondanks deze “prettige” verhoren vrij kunnen pleiten. De Nazi’s hebben hem dan ook wegens gebrek aan bewijs vrij gelaten.
Mijn schoonvader en zijn (tweede) vrouw en Hens zijn na de oorlog, voor hun moedig verzet en hulp aan vervolgde, door diverse organisatie meermalen onderscheiden.
Door al dat verzetswerk hadden we veel contact met kapelaan Hermans “Hoofd duikhoofd” van Treebeek, pater van de Goest, die naderhand zelf moest onderduiken en kapelaan Berix districtleider. Kapelaan Berix is later in een Duits concentratiekamp doodgemarteld.
Allen streden voor Koningin en Vaderland en boden onderdak aan de Joden.

Achteraf besef je pas hoe gevaarlijk het allemaal was en welke risico's we gelopen hebben.

DE VOORZITTER VAN HET
NATIONAAL COMITÉ VERZETSHERDENKINGSKRUIS

Gelet op het Koninklijk Besluit van 29 december 1980, nummer 104, Staatsblad 715,
alsmede op de Beschikking van 29 maart 1981 van de Minister van Binnenlandse Zaken, de Minister van Defensie en de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,

kent toe

HET VERZETSHERDENKINGSKRUIS

aan

Johannes. B. Maas

's-Gravenhage, 15 Sept 1985.

De Voorzitter voornoemd,

W.Ch.J.M. van Lanschot, R.M.W.O.

Een van de onderscheidingen van Hens

Mijn man Hens was na de oorlog doodziek van alle spanning en alles wat hij had doorgemaakt, maar in vergelijking met anderen viel het gelukkig allemaal nogal mee. Hij moest een maagoperatie ondergaan waarna hij zes weken moest herstellen in een herstellingsoord in Aardenhout bij Amsterdam. Om Hens ieder dag te kunnen bezoeken trok ik met de kinderen bij de familie Eisenman in die woonde intussen weer in de omgeving van Amsterdam. Maar Hens knapte ondanks onze aanwezigheid maar niet op, na twee weken moesten ze hem wegens heimwee ontslaan. Hij wilde naar Limburg terug. Thuis knapte Hens héél langzaam op, na een jaar was hij eindelijk weer de oude. Hij begon weer te sporten en te voetballen. Voetbal was al jaren zijn geliefde sport, daar was hij goed in, hij stond zelfs meerder malen in het Limburgs elftal. Met Hens is het weer helemaal goed gekomen iets wat veel vrienden van hem niet konden navertellen.
Geruime tijd na de oorlog werden Hens en ik, Hens zijn vader (posthum, want die was inmiddels overleden) en zijn stiefmoeder voorgedragen voor het Verzetskruis en de Yad-Vashem. Hens wilde daar eerst niets van weten. Maar met het motief dat hij het dan maar voor zijn kinderen moest doen, die hadden het met al die toestanden ook moeilijk gehad en konden dan later trots op hun vader zijn, vond hij het goed.
Van de uitreiking van de Yad-Vashem heeft zelfs een stukje in de krant gestaan.
Op de dag van de Yad-Vashem onderscheiding in Amsterdam hadden we bij de oudste zoon van Henny en Sam Eisenman nog een groot diner. Efraïm (Ploes) onze “pleegzoon” was naar Amsterdam gekomen en had dat alles geregeld. Tot onze grote verrassing belde Henny vanuit Israël ze vertelde dat ze dolgraag aanwezig had willen zijn, maar dat ze kanker had en te ziek was om naar Nederland te komen. Kort daarop is Henny overleden, haar man Sam was al eerder gestorven.

In Maastricht, Hoensbroek en Ransdaal

Yad Vashem voor drie Limburgse families

MAASTRICHT – De Israelische ambassadeur in Nederland E. Zev Sufott heeft – zoals gisteren bericht – in Amsterdam ook Yad Veshem-onderscheidingen uitgereikt aan drie Limburgse families die in de oorlog joden hielpen om aan de nazi's te ontkomen.

In Maastricht werd de Yad Vashem postuum verleend aan de heer Gustaaf Hustinx en mevrouw Hustinx-Thijs. Dochter Julie Hustinx nam de onderscheiding in ontvangst. De familie Hustinx woonde in de oorlogsjaren in Heerlen en kreeg de 16-jarige joodse Louis Mossel via het verzet in Amsterdam als onderduiker.

Julie herinnert zich nog dat Louis plotseling moest verhuizen omdat er een lid van de NSB in de buurt woonde. „Maar naderhand kwam hij toch weer terug. Hij had te veel heimwee naar ons." Louis Mossel verbleef van medio 1943 tot eind 1944 bij het Heerlens gezin.

Hoensbroek

In Hoensbroek kregen Marie Maas (70) en Hens Maas (75) de Yad Vashem. De familie had maar liefst zes onderduikers verborgen in hun huis in de wijk Passart. „Dat waren mevrouw en meneer Eissenman, het echtpaar Zomerplaag, het 14-jarig meisje Hetty Schett en de christenjongen Koos uit Rotterdam", weet Maria nog haarscherp.

„Zelfs mijn buurvrouw waar ik goed mee overweg kon had niets in de gaten. De familie Eissenman kreeg zelfs gezinsuitbreiding. De jongen heet Efraaïm. Zeventien dagen later beviel ik zelf van mijn dochter Janny."

Ransdaal

Ook postuum kreeg het echtpaar Janssen-Bemelmans uit Ransdaal de Yad Vashem. Zij hadden de joodse onderduiker Jo Hartog (20) in hun Hulsbergse boerderij 'verborgen'. Hij verbleef er van november 1943 tot november '44.

De heer Vonken-Janssen weet nog dat zijn schoonouders Jo gewoon op de boerderij lieten werken. „De buren wisten dat hij ondergedoken was. Temeer omdat hij 'Hollands' sprak. Op zolder hadden zij een kamertje voor hem gebouwd dat 's avonds helemaal met strobalen afgedekt werd."

Krantenartikel van de uitreiking Yad-Vashem

EMBASSY OF ISRAEL שגרירות ישראל

Vertaling

E R E O O R K O N D E

Deze oorkonde bevestigt, dat in haar zitting
d.d. *2 augustus 1989*
de Commissie ter Ere van de Rechtvaardigen onder
de Naties, ingesteld door YAD VASHEM, het Instituut
ter herdenking van de martelaren en helden, op basis
van de door haar ingewonnen getuigenissen, eer wil
bewijzen aan
Johannes B. & Anna M. Maas-Smits
die met gevaar voor eigen leven, gedurende de Holocaust
in Europa, vervolgde Joden hebben gered.
Derhalve heeft de Commissie de medaille der Rechtvaardigen
onder de Naties toegekend en hen het recht verleend een
boom te planten in de Laan der Rechtvaardigen op de
Heuvel der Herinnering in Jerusalem.

Buitenhof 47, 2513 AH The Hague
Tel. 070-3647850
Telex 31274 israd nl — Fax 070 - 3648870

De vertaling van de Yad-Vashem onderscheiding

Efraïm woont in Israël, is getrouwd en heeft drie zonen. Ook met hun heb ik nog steeds contact.

Efraïm (Ploes) op de dag van zijn huwelijk

Dan het echtpaar wat Sam en Henny bij ons had gebracht en waar ik nog op terug zou komen. Ik had nooit meer iets van deze mensen vernomen, totdat ik ze een paar maanden geleden met hun 65 jarig huwelijk in de krant zag staan. Haar kon ik direct terug en hun naam “Italiander” was zo bijzonder dat het me altijd bij is gebleven. Ik heb ze meteen een kaartje geschreven.

Ik ben blij dat ik dit alles heb opgeschreven. Als Hens dit nog had kunnen lezen zou hij best trots op mij geweest zijn. Jammer maar dat kan niet meer, Hens is op 25 mei 1994 onverwachts ingeslapen, hij is 79 jaar geworden.

Naschrift

Ik draag deze herinneringen op aan mijn man Hens en al die anderen die met gevaar voor eigen leven tijdens de Duitse bezetting onderdak boden aan de Joden en andere vervolgden.

DE SYMBOLIEK VAN HET VERZETSHERDENKINGSKRUIS

In de vormgeving van het Verzetsherdenkingskruis is het verzet tegen de bezetters van het grondgebied van het Koninkrijk der Nederlanden tijdens de Tweede Wereldoorlog tot uitdrukking gebracht. De achtergrond van dat verzet, in al zijn verscheidenheid, wordt weergegeven door de tekst in de horizontale balk – de tyranny verdryven – die is ontleend aan het zesde couplet van het Wilhelmus. Het vlammende zwaard in de verticale balk verzinnebeeldt zowel de slagvaardigheid van het gewapende verzet als het vuur van het geestelijke verzet. De kleuren van het aan het kruis verbonden lint symboliseren de eenheid van Nederland en het Huis van Oranje, temidden van de duisternis en de rouw, die de bezetters over de bevolking van het Koninkrijk deden neerdalen.